

Омаров Шахін Анвер Огли

кандидат економічних наук, доцент,

Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку

Національної академії наук України

ДИСПРОПОРЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Однією з проблем, що вкрай негативно впливає на розвиток будь-якої країни є наявність диспропорцій розвитку її регіонів.

За класифікацією ЄС в Україні нараховується 27 адміністративно-територіальних одиниць (регіонів) другого рівня (NUTS-2). Ці регіони суттєво різняться за своїм соціально-економічним розвитком.

Так, згідно офіційних даних статистики [1, 2] за показником ВРП на одну особу в Україні лідирують: м. Київ – 9486 євро (1-е місце), Дніпропетровська – 4347 євро (2-е місце) і Київська – 3942 євро (3-е місце) області, а відстаючими є: Чернівецька – 1415 євро (27-е місце), Тернопільська – 1621 євро (26-е місце) і Закарпатська – 1664 євро (25-е місце) області. При цьому найбільший і найменший регіони України за показником ВРП на одну особу різняться в 6,7 рази.

Показник рівня безробіття в країні найменшим був у м. Київ – 5,2% (1-е місце), Одеській області – 5,3% (2-е місце), м. Севастополь і АР Крим – 5,7% (3-4-місця), а найбільшим у Тернопільській і Рівненській – 9,4% (26-27-е місця) і Житомирській та Чернігівській – 9,3% (25-26-е місця) областях. При цьому найгірший та найкращий регіони за цим показником різняться в 1,8 рази

За обсягом НДР в Україні лідирують Харківська область – 2,44% (1-е місце), м. Київ – 1,60% (2-е місце) та м. Севастополь – 1,47% (3-е місце), а аутсайдерами є Хмельницька – 0,05% (27-е місце), Рівненська – 0,07% (26-е місце) і Тернопільська – 0,08% (25-е місце) області. При цьому найбільший і найменший за обсягом НДР регіони України різняться в 48,8 рази.

За масштабністю (чисельністю населення та площею території) регіони України також суттєво різняться. Так, за чисельністю населення в країні найбільшими є Донецька – 4343,9 тис. чол. (1-е місце), Дніпропетровська – 3292,4 тис. чол. області та м. Київ – 2868,7 тис. чол. (3-е місце), а найменшими: Чернівецька – 908,5 тис. чол. (26-е місце), Кіровоградська – 987,6 тис. чол. (25-е місце) і

Волинська – 1041,3 тис. чол. (24-е місце) області. При цьому найбільший і найменший за чисельністю населення регіони України різняться в 4,8 рази.

Різняться регіони і за площею території. Найбільшими в країні є: Одеська – 33,3 тис. кв. км. (1-е місце), Дніпропетровська і Чернігівська – по 31,9 тис. кв. км. (2-3-е місця) області, а найменшими – Черновецька – 8,1 тис. кв. км. (25-е місце), Закарпатська – 12,8 тис. кв. км. (24-е місце) і Тернопільська – 13,8 тис. кв. км. (23-е місце) області. При цьому найбільший і найменший за площею території регіони України різняться в 4,1 рази.

Враховуючи те, що суттєвим питанням про розробці будь яких заходів державної політики з підтримки регіонального розвитку є визначення основних факторів, що на нього впливають та сили їх впливу, дослідження проблематики диспропорцій регіонального розвитку є актуальними та важливими.

Отже, дослідимо які фактори впливають на показник ВРП на одну особу в регіонах України (як одного з основних показників, що характеризують рівень розвитку регіону).

З цією метою була обґрунтована та використана аналітична схема, представлена на рис. 1.

Рис. 1. Аналітична схема дослідження впливу факторів на рівень розвитку регіонів України

Згідно з наведеної на рис. 1 схеми, оцінка впливу фактору 1 (масштабність регіону) на ВРП на одну особу здійснюється за допомогою показників чисельності населення та площі території. На рис. 2 представлено кореляційне поле взаємозв'язку між

чисельністю населення в регіонах України та величиною їх ВРП на одну особу.

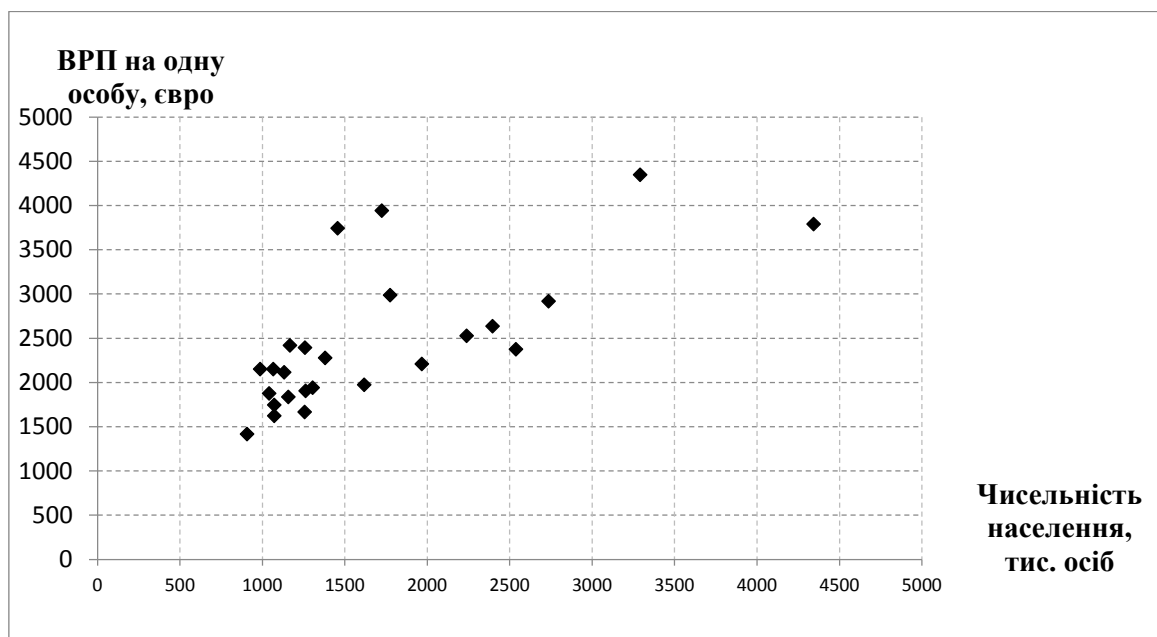

Рис. 2. Кореляційне поле взаємозв'язку між чисельністю населення регіонів України та величиною їх ВРП на одну особу

Для визначення ступеня взаємовпливу чисельності населення в регіонах України та величини їх ВРП на одну особу був використаний лінійний коефіцієнт кореляції.

Згідно розрахунків з використанням пакету прикладних програм «STATISTICA 6.0» [3] цей коефіцієнт склав 0,6957, що свідчить про високий ступень взаємозв'язку між наведеними вище показниками.

Вибір рівняння регресії, яке б найбільш адекватно описувало вплив чисельності населення в регіонах України на величину їх ВРП на одну особу показав, що найбільш відповідним є степенева форма залежності (табл. 1).

Таблиця 1

Моделі впливу чисельності населення регіонів України на величину їх ВРП на одну особу

Вид залежності	Модель	Коефіцієнт детермінації (R ²)
Лінійна	$y = 0,65x + 1341$	0,484
Квадратична	$y = -0,0001x^2 + 1,1364x + 881,85$	0,4973
Степенева	$y = 52,47x$	0,5296
Логарифмічна	$y = 1340,7 \ln(x) - 7402,3$	0,5057
Експоненціальна	$y = 1542,6x$	0,4855

Аналогічно було досліджено вплив інших впливу факторів на рівень розвитку регіонів України й отримано такі результати:

– між площею території та ВРП на одну особу в регіонах України спостерігається достатньо високий ступень взаємозв'язку – 0,5650;

– між рівнем безробіття та ВРП на одну особу в регіонах України спостерігається середній ступень взаємозв'язку – 0,4468;

– між обсягом НДР та ВРП на одну особу в регіонах України спостерігається не високий ступень взаємозв'язку – 0,3027;

– між ВРП на площу території та ВРП на одну особу в регіонах України спостерігається високий ступень взаємозв'язку – 0,7340.

Таким чином, проведене вище дослідження дозволило зробити висновок, що на рівень розвитку регіонів України найбільше впливає фактор прогресивності структури економіки (ВРП на площу території) та її масштабність (чисельність населення і площа території).

Список використаних джерел:

1. Статистичний збірник «Регіони України 2013» / Держ. ком. статистики України; [за ред.: О. Г. Осауленко]. – К.: Держкомстат України, Ч. 1. – 2013. – 322 с.

2. Статистичний збірник «Регіони України 2013» / Держ. ком. статистики України; [за ред.: О. Г. Осауленко]. – К.: Держкомстат України, Ч. 2. – 2013. – 783 с.

3. Боровиков В.П. Программа STATISTIKA для студентов и инженеров. М.: Компьютер Пресс, 2001. – 302 с.